

Барановський О. І.
д.е.н., професор, проректор,
ДВНЗ «Університет банківської справи», Україна;
e-mail: bai@ubs.gov.ua

СУТНІСТЬ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ¹

Анотація. Визначено значущість дослідження трансформаційних процесів у фінансовому секторі національної економіки. Запропоновано розглядати трансформаційні процеси в фінансовому секторі національної економіки як з точки зору їх прямого чи опосередкованого трансформаційного впливу на інші сектори та економіку загалом, так і з точки зору трансформації фінансового сектору як такого. Наведені авторські визначення сутності та різновидів трансформації/трансформаційних процесів, векторів і форм їх прояву, їх закономірностей та особливостей; трансформаційного потенціалу фінансового сектору; трансформаційного циклу, інтенсивності трансформаційних змін і меж трансформації, її періоду і стадій, трансформаційних переходів; трансформаційних шоків, трансформаційної нестабільності, трансформаційного падіння, трансформаційної кризи, трансформаційної пастки.

Ключові слова: фінансовий сектор, трансформація, трансформаційні процеси, трансформаційний потенціал, трансформаційний цикл, трансформаційна пастка

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 2, бібл.: 27

Baranovskyi O. I.
Doctor of Science in Economics, Professor, Prorector of University of banking,
Ukraine; e-mail: bai@ubs.gov.ua

SUBSTANCE OF TRANSFORMATIONAL PROCESSES IN FINANCIAL SECTOR OF NATIONAL ECONOMY

Abstract. The importance of the research of transformation processes in the financial sector of national economy is determined. It is proposed to review the transformational processes in the national sector of economy with respect of direct or indirect transformational impact on other sectors and economy as a whole, as well as in respect of transformation of the financial sector. Investigated the forms of impact of such kinds of transformations of the financial sector: the conditions of functioning, their role in national economy; interests of the parties involved in process; economic conditions in process; property institute; functions; institutional structure; state regulation and monitoring; business models; priorities; values; the types of behavior; global financial capital; macroeconomical financial component (including business activity and financial behavior); organizational and corporate structures; structuring; parameters of functioning; employment and human resources policy; business technologies which are used; intersegment integration; state and corporate control of the financial flows; accounting and reporting systems; systems of evaluation of functioning of the financial sector; currency regulation; risks and risk management; safeguarding of assets; market, competitive, economic, informational, institutional, organizational, technologic environment of functioning of financial sector. Author's definitions of substance and types of transformation/transformation processes, their vectors and forms of their impact, their principles and differences are presented. Author's definition of transformational potential of financial sector transformational cycle, intensity of transformational changes and limits of transformation, its period and stages, transformational movements; transformational shock, transformational instability, transformational falling, transformational crises and transformational trap are presented.

---

¹ Стаття підготовлена в рамках НДР «Теорія та методологія трансформаційних процесів у фінансовому секторі країни» (номер державної реєстрації 0117U002441), що виконується за рахунок видатків з загального фонду держбюджету

Keywords: financial sector, transformation, transformational processes, transformational potential, transformational cycle, transformational trap.

JEL Classification: E44, F36, G10, G18, G20

Formulas: 0; fig.: 1, tabl.: 2, bibl.: 27

Барановский А. И.

*д.э.н., профессор, проректор, ГВУЗ «Университет банковского дела»,
Украина; e-mail: bai@ubs.gov.ua*

СУЩНОСТЬ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ФИНАНСОВОМ СЕКТОРЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Аннотация. Выявлена значимость исследования трансформационных процессов в финансовом секторе национальной экономики. Предложено рассматривать трансформационные процессы в финансовом секторе национальной экономики как с точки зрения их прямого или косвенного трансформационного влияния на другие секторы и экономику в целом, так и с точки зрения трансформации непосредственно финансового сектора. Даны авторские определения сущности и разновидностей трансформации/ трансформационных процессов, векторов и форм их проявления, их закономерностей и особенностей; трансформационного потенциала финансового сектора; трансформационного цикла, интенсивности трансформационных изменений и пределов трансформации, ее периода и стадий, трансформационных переходов; трансформационных шоков, трансформационной нестабильности, трансформационного падения, трансформационного кризиса, трансформационной ловушки.

Ключевые слова: финансовый сектор, трансформация, трансформационные процессы, трансформационный потенциал, трансформационный цикл, трансформационная ловушка

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 2, библи.: 27

Вступ. Трансформаційні процеси в фінансовому секторі (ФС) національної економіки зумовлені потребою суспільства в необхідних змінах, можуть бути різноплановими, що супроводжується як позитивною видозміною, так і деградацією ФС. Дослідження проблематики трансформації ФС зумовлюється його значущістю в національній економіці/економічній системі, забезпеченні функціонування всіх сфер життєдіяльності будь-якої держави, розвитком фінансової глобалізації, залежністю від світових фінансових криз, експансією спекулятивних фінансових операцій та суперечливістю формування ФС у країнах з перехідною економікою (до яких, на наше переконання, й досі належить Україна – О.Б.).

Утім, перебіг трансформаційних процесів у ФС супроводжується численними проблемами, які значною мірою зумовлені як необґрунтованістю і неефективністю заходів, що вживаються, так і логічно незавершеним визначенням їх теоретико-методологічних засад таких процесів.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Вклад у розвиток теоретико-методологічних засад фінансових трансформацій в економічних системах та трансформаційних процесів у ФС національної економіки та його окремих сегментах внесли такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як Л. Алексеєнко, М. Аманова, Н. Андропова, Дж. Асса (J. Assa), О. Білорус, Р. Дор (R. Dore), Г. Епстайн (G. Epstein), Т. Євдокимова, П. Єщенко, Ю. Коваленко, Д. Коц (D. Kotz), Г. Кріпнер (G. Krippner), І. Кукукіна, О. Миргородська, М. С. Радзівєвська, Н. Самко, Л. Стеблякова, Л. Чернікова та ін.

Утім, переважна більшість їх наукових праць присвячена лише окремим аспектам трансформації ФС і його ролі в економіці. Серед дослідників не існує однозначного бачення сутності трансформаційних процесів у ФС економіки. Більше того, майже не існує чітких визначень саме цієї дефініції. Водночас логічно незавершеними залишаються дослідження: різновидів трансформаційних процесів у ФС, виконуваних ними функцій, принципів їх організації, властивостей, структури, характеру протиріч; векторів, форм, закономірностей, тенденцій і наслідків прояву; межі і стадій проходження.

Відтак, метою даної статті є уточнення теоретико-методологічних засад трансформаційних процесів у ФС національної економіки.

Результати дослідження. Трансформаційні процеси в ФС національної економіки, на наш погляд, слід розглядати як з точки зору їх прямого чи опосередкованого трансформаційного впливу на інші сектори та економіку загалом, так і з точки зору трансформації ФС як такого (рис.1).

Так, прямий чи опосередкований трансформаційний вплив ФС на інші сектори проявляється в таких трансформаціях[1, с.134-135]: *часовій* трансформації коротких грошей на довгі і навпаки; *валютній* внаслідок конвертації валютних цінностей; *обсягів* шляхом перетворення оптових ресурсів у роздрібні і навпаки; *регіональній* завдяки організації територіального розподілу фінансових ресурсів; *підпису* за допомогою заміщення для кінцевого кредитора підпису реального позичальника за контрактом своїм підписом.

В. Решетило виокремлює поняття «*інститути трансформації*», до яких відносить: інститут власності, інститут захисту конкуренції, інститут контрактного права, фінансові інститути, інститути підтримки підприємництва, інститути зовнішньоекономічної діяльності, які є основою інституційних реформ[2].

Трансформації у фінансовій сфері в останні десятиліття зветься *фінансовою глобалізацією, фінансовою революцією, фінансіалізацією (financialization)*[3-8], *економікою фінансових спекуляцій та відтворення ірраціонального виробництва (ubble economics)*[9], феноменом «*фінанси заради фінансів*». Внаслідок цих трансформацій формуються фінанси планетарного масштабу і новий тип економіки – *фінансова економіка, фінансоміка, фінансономіка*.

Якщо в основі започаткування терміна «*фінансіалізація*» була ідеологія лібералізму, то його відновлення та поширене використання відбулося в умовах домінування ідеології *неолібералізму*[10, с.131].

Рисунок 1. Різновиди трансформаційних процесів у ФС національної економіки (побудовано автором на основі [1, с.134-135] та власних напрацювань)

Фінансові трансформації – іманентна властивість сучасних трансформацій в економічних системах. Фінансові трансформації в економічних системах, що стали результатом якісної еволюції і кількісного зростання капіталу, вимагають усвідомлення сутності цих явищ з позиції методології дослідження трансформаційних процесів і з урахуванням фінансових акцентів, об'єктивно зумовлених вартісною природою капіталу[11].

Дослідження теоретико-методологічних засад трансформаційних процесів у ФС національної економіки базується на положеннях теорій: фінансів, систем, соціально-економічної трансформації, економічного розвитку, фінансового менеджменту, фірми, криз і катастроф, циклів.

Системний підхід, що застосовується в контексті теорії економічного розвитку, передбачає виявлення загального системоутворюючого зв'язку, завдяки якому реалізується властивість цілісності стосовно елементів системи, здатного виконувати відносно самостійні системні функції. Зв'язок елементів з цілісністю є своєрідним критерієм реалізації системного підходу[12].

Макроекономічні наслідки глобальної фінансової кризи піддали сумніву домінуючу протягом десятиліть теорію про саморегульованість фінансових ринків, що виправдовувала необхідність мінімізації державного втручання у функціонування ФС. Точка зору про безумовну користь зростання розмірів ФС, що лежала в основі дерегулювання сфери фінансової діяльності, поступилася місцем ідеям про необхідність більш жорсткого державного контролю в даній сфері в цілях забезпечення довгострокової макроекономічної стабільності[13].

Різновидом трансформації в ФС, на наш погляд, можна вважати і впровадження фінансових інновацій, які є процесом модернізації діяльності фінансового інституту, що полягає в удосконаленні операцій, послуг, бізнес-процесів або створенні нових для задоволення потреб клієнтів у процесі одержання прибутку[14, с.70].

На наш погляд, **трансформація ФС економіки – це:**

- багатовимірний і багаторівневий перехід від одного якісного стану ФС до іншого якісного стану;
- еволюційне перетворення, тривалі і цілеспрямовані кількісні й якісні зміни в системі економічних відносин з приводу акумулювання фінансових ресурсів, кредитування й інвестування, розрахунково-касового обслуговування і переказу грошових коштів, хеджування ризиків; інститутів власності і організаційно-правових форм й принципів функціонування фінансових інститутів та їх розмірів і структури; в ефективності розподілу і використання наявних фінансових ресурсів.

Сучасна наукова література представлена низкою дослідницьких праць, пов'язаних з формуванням, трансформацією й зміцненням конструкції світової фінансової архітектури, однак вони нерідко носять безсистемний характер з явним політичним забарвленням[15].

Стосовно трансформації ФС світової економіки доцільно вести мову про трансформації: структури світових фінансових потоків, ФС національної економіки, міждержавних фінансових інститутів і міжнародних фінансових організацій, міжнародних фінансових центрів.

При цьому основними напрямками впливу глобальних трансформаційних процесів на об'єктивні умови формування фінансів є вплив на[16]: механізм функціонування фінансово-твірних елементарних (вихідних) грошових форм; гроші і грошовий обіг; виробничий процес, що виступає, з одного боку, як джерело фінансових коштів, а з іншого – як об'єкт фінансування; нарощування кардинальних змін ролі фінансів й їх використання.

Трансформація ФС національної економіки – явище багатогранне. Так, на наше переконання, в цьому контексті слід вести мову про трансформацію: умов його функціонування; ролі ФС в національній економіці; інтересів суб'єктів ФС; економічних відносин у ньому; інституту власності; функцій; виду; інституціональної структури; державного регулювання та нагляду; бізнес-моделей; пріоритетів; цінностей; типів поведінки; глобального фінансового капіталу; макроекономічну фінансову (в т.ч. ділової

активності і фінансової поведінки); організаційну та корпоративних структур; упорядкованості; параметрів функціонування; зайнятості та кадрової політики; застосовуваних бізнес-технологій; міжсегментної інтеграції; державного і корпоративного контролю фінансових потоків; системи бухгалтерського обліку і звітності; системи оцінки функціонування ФС; валютного регулювання; ризиків та ризик-менеджменту; забезпечення активів; ринкового, конкурентного, економічного, інформаційного, інституціонального, організаційного, технологічного середовищ функціонування ФС.

Формами прояву зазначених різновидів трансформації ФС національної економіки, на наш погляд, є стосовно:

трансформації умов функціонування ФС – зміна чинників функціонування, пов'язана з переходом від індустріального до постіндустріального (інформаційного) суспільства; освоєння нових ринків; зміцнення фінансового суверенітету країни; якісні зміни, пов'язані з переходом від класичної комбінації чинників функціонування до їх нелінійної комбінації, інтеграцією цих чинників і технологій, капіталу, інформаційних й інтелектуальних ресурсів; зростання капіталізації фінансових ринків на основі фундаментальних (замість переважно спекулятивних) чинників, перехід до оціненості бізнесу на рівні нових індустріальних економік; зростання з огляду на розвиток глобалізації світового ФС впливу глобалізаційних імперативів на трансформацію ФС національних економік і перетворення глобальних викликів в ендогенні чинники їх розвитку; зняття обмежень на рух ресурсів і надання фінансових послуг між країнами світу; подолання ексцесій (деструкцій) в концентраціях власності, активів, капіталізації і ліквідності в ФС; визнання міжнародних стандартів, кодексів, кращої світової практики ведення фінансових операцій; зниження репутаційних загроз функціонуванню і розвитку інститутів ФС; світоглядні трансформації організації відносин з фінансами і уявлення широких верств населення про цілі і наслідки трансформаційних перетворень у ФС національної економіки;

трансформації ролі ФС в національній економіці – більш тісна взаємодія ФС і РС; розширення кола компаній, що здійснюють фінансову діяльність; зростання частки запозичених ресурсів у фінансуванні споживання домашніх господарств і діяльності господарюючих суб'єктів; зміна складу клієнтів ФС; поширення впливу фінансових ринків на нові соціально-економічні сфери; зміна підходів з надання традиційних і доступність нових фінансових послуг внаслідок появи нових фінансових продуктів; збільшення банками, поряд з традиційними, не маржинальних видів діяльності (fee-producing activities) з надання послуг з андеррайтингу, управління активами, страхування; посилення залежності стану національної економіки від стабільного функціонування ФС і болісності її реагування на проблеми в ФС; перетворення ФС в основне джерело сучасних економічних криз; зростання масштабів інвестиційного менеджменту; зміна підходів до оцінки системної значущості банківських установ, страхових компаній, професійних учасників фондового ринку;

трансформації інтересів суб'єктів ФС – заміна економічного примусу «самопримусом» інститутів ФС; трансформація ставлення до ФС економіки; зміна бізнес-моделі кредитно-фінансових установ, які більшою мірою зосереджуються на інтересах клієнтів, а не на пропозиції нових продуктів; розвиток *дезінтермедіації (disintermediation)*, тобто усунення фінансових посередників від перерозподілу капіталів, надання ПАТ переваги імітуванню цінних паперів на фінансовому ринку, а не отриманню банківських кредитів, сприяння інвестуванню заощаджень у цінні папери[14, с.73];

трансформації економічних відносин у ФС – мірою зростання значущості ФС в структурі національної економіки перетворення його в центр концентрації корпоративних прибутків²; розвиток нової моделі кредитування зростання взаємних зобов'язань інститутів всередині ФС; перехід від формальних до неформальних інститутів, що супроводжується зростанням трансакційних витрат; взаємний контроль суб'єктів ФС;

² Якщо в 1950 р. на ФС США припадало лише 9% сукупного прибутку корпоративного сектору, то напередодні нещодавньої світової фінансової кризи – 30%, згодом знизився до 25% в 2013 р., що значно перевищує рівень його вкладу у ВВП і загальну зайнятість[13, с.21-22].

трансформації інституту власності в ФС – перетворення системи відносин власності, її елементів і зв'язків між ними як результат впливу внутрішніх джерел розвитку і зовнішнього середовища; зміна співвідношення базових форм і режимів власності; перетворення фінансового капіталу у фіктивний і віртуальний капітал та його відокремлення від реальної, виробничої сфери; інституціональні зміни в ФС економіки; підтримка інститутами ФС ліквідного ринку цінних паперів, що забезпечують трансформацію неліквідних активів фірм-виробників у високоліквідні фінансові зобов'язання; трансформація зобов'язання емітента в права власника на отримання вартості, відсотка чи іншого майнового еквівалента;

трансформації функцій ФС – прискорення трансформації заощаджень в інвестиції, розширення можливості запозичень для господарюючих суб'єктів і домогосподарств, поліпшення доступності фінансування; поступовий перехід від трансформації депозитів домашніх господарств в кредити до формування ресурсної бази для надання кредитів за рахунок механізмів сек'юритизації і операцій на фінансових ринках за участі альтернативної банківської системи (*shadow banking system*); зняття обмежень на виконання виключно посередницьких функцій, спрямування все більших обсягів доступних фінансовим інститутам ресурсів на спекулятивні операції, що не сприяють економічному розвитку країни; перетворення інвестиційного менеджменту в одну з найважливіших складових діяльності ФС;

видової трансформації (transformation between the natures) в ФС – зміна зобов'язань позичальників і активів кінцевих кредиторів; збільшення можливостей домогосподарств і суб'єктів господарювання залучати кошти у фінансових посередників, що трансформують активи (*asset transformers*); трансформація структури попиту на фінансові й супутні послуги та зміна продуктового ряду фінансових інститутів в напрямі високотехнологічних послуг, що формують прогресивну структуру їх споживання;

трансформації інституціональної структури ФС – зміна, перетворення інститутів-норм й інститутів-організацій, тобто їх перехід в новий стан; взаємна трансплантація інститутів нефінансового і ФС національної економіки; збільшення кількості і розширення спектра фінансових конгломератів; вихід на ринок фінансових послуг нефінансових гравців, зокрема, високотехнологічних компаній, телекомунікаційних операторів і спеціалізованих інноваційних компаній;

трансформації державного регулювання функціонування ФС та нагляду за ним – зниження регуляторного навантаження; розвиток «різношвидкісної» моделі регулювання (різні обсяги і жорсткість регулювання різних інститутів і сегментів фінансового ринку залежно від природи їх ризиків і виконуваних функцій); інвентаризація і зниження надмірних регулятивних витрат; виключення невиправданого регулятивного арбітражу між інститутами і фінансовими інструментами; розширення «периметра» фінансового регулювання (перехід до регулювання і консолідованого нагляду за фінансовими конгломератами/фінансовими/банківськими холдинговими компаніями/пулами інвестиційних активів і їх агрегованими ризиками, системно значущими фінансовими інститутами, включення в сферу регулювання позабіржових ринків, фінансових інститутів і інструментів «паралельної банківської діяльності» і безліцензійного фінансового посередництва)[17, с.406]; розширення економічних функцій держави в ФС, зміна їх характеру і структури; урахування в трансформації регулювання ФС взаємодії глобального, регіонального і національного рівнів його функціонування; перерозподіл функцій регуляторів сегментів ФС; тестування інститутів ФС методом «зверху-донизу» («top-down»), тобто проведення стрес-тестування, ініційованого наглядовими органами, з використанням уніфікованих шоків стосовно аналізу балансу кожного інституту ФС з наступним агрегуванням їх потенційних втрат для з'ясування втрат ФС загалом, за синхронного використання фінансовими інститутами методу «знизу-доверху» («bottom-up»), що передбачає проведення ними стрес-тестів для оцінки власної фінансової стійкості і стійкості до різних ризиків; розвиток змістовного нагляду, що передбачає застосування

мотивованого судження, оцінку якості управління фінансового інституту; формування механізмів ефективного обміну інформацією і координації дій ключових учасників регуляторних і наглядових процесів;

трансформації бізнес-моделей у ФС – диверсифікація ФС, перехід від структури незрілих ринків, що розвиваються (де на комерційні банки припадає 90-95% фінансових активів), до структури розвинених ринків (частка комерційних банків не вище 60%, решта – інститути ринку цінних паперів і колективних інвестицій)[17, с.406]; поділ ФС на дві частини, одна з яких продовжує забезпечувати взаємодію між механізмами, що опосередковують функціонування РС національної економіки, а друга – нарощення капіталу, задіяного у фінансових спекуляціях; *фінансова турбулентність*[18, с.130], тобто прискорення руху одних підсекторів ФС і гальмування інших; розгляд бізнес-моделей як нових одиниць аналізу в фінансовому менеджменті; створення фінансових кластерів; впровадження моделі стійкого трансформаційного банкінгу, побудованої на помірному зростанні, відсутності діяльності спекулятивного характеру, клієнт-орієнтованій політиці, використанні кращої світової практики; перенесення акценту з операцій на послуги; *уберизація* банківського бізнесу (встановлення прямого зв'язку (без посередників) постачальників фінансових послуг з їх покупцями на глобальних площадках на кшталт онлайн-сервісу таксі «Uber»); *взаємопроникнення страхового і фондового ринків* внаслідок розвитку нових альтернативних перестрахованню фінансових інструментів (завдяки передачі страховиком частини страхових ризиків спеціальному перестраховику, який здійснює емісію цінних паперів, розміщує їх на фондовому ринку, управляє залученими коштами);

трансформації пріоритетів ФС – трансформація характеру сектору з продуктоорієнтованого на клієнтоорієнтований (дотримання у відносинах з клієнтами філософії партнерства і соціальної відповідальності); стрімка поступка комерційним кредитуванням місця похідним фінансовим інструментам; пріоритет забезпеченості зростання внутрішніми ресурсами на противагу зовнішнім;

трансформації цінностей у ФС – переоцінка/зміна цінностей, зміна стереотипів, підвищення значущості моральних цінностей; модифікація індивідуальних і колективних ціннісних систем; урахування інтелектуального капіталу в управлінських моделях фінансових інститутів;

трансформації типів поведінки в ФС – поява інтерактивного споживання; сервісизація (посилення сервісної складової), софтизація (перетворення нематеріальних ресурсів в найважливіший чинник економічного розвитку), віртуалізація і естетизація споживання; посилення диверсифікації споживчих уподобань і попиту; зменшення витрат на пошук інформації та збільшення її обсягу, доступного ФС, а відтак, і потенційної потреби її застосування, оскільки нижчі трансакційні витрати дозволяють задовольнити попит, що зростає, крім іншого, внаслідок появи додаткової інформації. В умовах диспропорційного зростання ФС починають відігравати особливу роль такі традиційні елементи спекуляцій, як *herd effects* (тобто «раціональне прилаштування до розвитку ринку, навіть якщо інформація агента «краще», ніж у решти учасників ринку»[19]) і «short-termism» (короткострокова орієнтація інвесторів);

трансформації глобального фінансового капіталу – реалізація ним глобальної просторово-організаційної функції, що трансформуюче впливає не лише на процес відтворення, а й на його характер. Транснаціоналізація виробництва і капіталу впливає на трансформацію природи сучасного фінансового капіталу[20];

макроекономічної фінансової трансформації – абсолютизація і віртуалізація вартості, трансформація ділової активності і фінансової поведінки, зміна вектора розвитку національних фінансових систем і зсування центру економічної влади, вихід фінансових інститутів за межі фінансового посередництва[11];

організаційної трансформації ФС – трансформація структури учасників фінансових ринків (прихід нових і вихід старих, зміна їх частки); збільшення частки небанківських

фінансових посередників, регіоналізація функціонування фінансових інститутів³; розвиток мікрофінансування; створення крупними транснаціональними і багатогалузевими нефінансовими корпораціями дочірніх структур з фінансовим профілем діяльності; взаємне проникнення ФС і РС один в одного;

трансформації корпоративних структур у ФС – зміна кількості таких структур і виконуваних ними функцій; активізація процесів злиття і поглинання; продаж непрофільних і неосновних активів; використання аутсорсингу; залучення керуючих компаній; розширення спектра послуг (банківських і небанківських фінансових) за межі традиційної пропозиції; ускладнення організаційної структури, входження фінансових інститутів у холдингові компанії; збільшення відносних розмірів дивідендних виплат акціонерам фінансових інститутів; зростання залежності корпоративного управління від короткострокової динаміки цін на їх акції; трансформація корпоративних стратегій і корпоративної культури; зменшення операційних витрат; перехід від облікової (витратної) до вартісної (фінансової) моделі виміру й управління; модифікація традиційної моделі управління фінансами на основі бюджетування та формування стратегічно орієнтованої системи бюджетування на основі побудови збалансованої системи показників;

трансформації упорядкованості в ФС – зміна інститутів у ФС та взаємозв'язків між ними;

трансформації параметрів функціонування ФС – заміна точки зору про безумовну користь зростання розмірів ФС, що була основою заходів з дерегулювання сфери фінансової діяльності, на бачення необхідності жорсткішого державного контролю в цій сфері для забезпечення довгострокової макроекономічної стабільності; випереджаючі темпи зростання обсягів (доходів і капіталу) ФС порівняно з реальним; зростання масштабів діяльності в межах спеціалізації фінансових інститутів, що склалася, та диверсифікація їх діяльності; отримання надлишкових доходів від діяльності (скажімо, спекулятивна торгівля цінними паперами⁴, управління фінансовими активами), що суттєво не впливає на економічний розвиток⁵;

трансформації зайнятості та кадрової політики в ФС – скорочення кількості працюючих у ФС, зумовлене розширенням впровадження інновацій і цифрових технологій; оптимізація штатних розписів фінансових інститутів; *флексібілізація* зайнятості в ФС (поява нових професій (наприклад, менеджер фонду прямих інвестицій в талановитих людей; фахівець з організації систем обміну традиційних і альтернативних валют; розробник персональних пенсійних планів; менеджер краудфандінгових і краудінвестингових платформ)); підвищення вимог змісту трудової діяльності та способів її здійснення та методів оцінки результативності; підвищення вимог до професійного рівня працівників;

трансформації застосовуваних у ФС бізнес-технологій – розширення бізнесу, використання його нових каналів; тісніша взаємодія з клієнтами і чітке розуміння їх переваг; зменшення операційних витрат за синхронного підвищення задоволення потреб клієнтів; підвищення конкурентоспроможності брендів за рахунок надання нових послуг; вирішення представниками покоління Y, для яких цифровий підхід став звичним способом життя, більшості завдань в онлайн-режимі; поява повністю цифрових банків (банків третьої хвилі), що застосовують сучасні технології і щільно інтегровані у повсякденне життя людей, а в

³ Результати емпіричних досліджень про вплив структури ФС на економічне зростання різняться. В низці досліджень показано, що структура ФС не є ключовим чинником, що пояснює відмінності в довгострокових темпах економічного зростання в різних країнах. Економічному розвитку сприяє радше високий загальний рівень фінансового розвитку, а також висока якість послуг, що надаються ФС загалом. В інших дослідженнях отримані підтвердження того, що мірою підвищення рівня економічного розвитку країни зростає попит на послуги фінансових ринків, тоді як послуги банків більш затребувані на більш ранніх етапах економічного розвитку [13, с.18].

⁴ На сьогодні 90% операцій глобального фінансового ринку є суто спекулятивними, і їхня частка збільшуватиметься, глобальний ринок похідних цінних паперів становить уже близько \$100 трлн. А місткість глобального фінансового ринку лише за період 1980-2010 рр. зросла з \$12 трлн. до \$212 трлн[21, с. 8, 11–12].

⁵ Частка надлишкових доходів ФС США оцінюється в 6-12% його щорічних доходів в 2006 – 2012 рр. [13, с.14]

перспективі відмовляться від єдиного централізованого сховища даних на користь безпечних зашифрованих розподільних сховищ і використовуватимуть біометрію для контролю доступу до цінної інформації;

трансформації міжсегментної інтеграції в ФС – банківсько-страхова інтеграція шляхом об'єднання капіталів (участі в капіталі) банків і страхових компаній і обопільне використання їх інформаційних, технологічних, кадрових, управлінських та інших ресурсів при реалізації спільних функцій; створення фінансових супермаркетів;

трансформації системи бухгалтерського обліку і звітності в ФС – впровадження міжнародних стандартів, підвищення прозорості функціонування ФС загалом та його інститутів; додаткова інтерпретація первинної бухгалтерської інформації згідно з затребуваними стандартами; зміна узагальненого представлення зведеної облікової інформації;

трансформації системи оцінки функціонування ФС – перегляд національної системи оцінки на основі необхідності поліпшення характеристик ФС національної економіки за Програмою оцінки ФС (Financial Sector Assessment Program, FSAP), що реалізується МВФ і Світовим банком раз на п'ять років (з 2010 р. носить обов'язковий характер для 25 країн з системно значущими ФС); перехід від показників діяльності (KPI), прив'язаних до статичних форм звіту про прибутки і збитки, до показників, заснованих на вартості і оцінці ризиків, таких як додана вартість (SVA) і дохід на капітал з урахуванням ризику;

трансформації валютного регулювання в ФС – лібералізація курсоутворення і валютного обігу;

трансформації ризиків та ризик-менеджменту в ФС – зміна безлічі можливих комбінацій «ризик-дохідність», що трансформує структуру активів в економіці загалом; трансформація малопривабливих активів у високорейтингові інвестиційні інструменти і розподіл ризиків окремих інвестиційних проектів між учасниками ринку; за надлишкової фінансiалiзацiї ФС часом деформуючий вплив багаторівневої структури більшості фінансових операцій, складності інноваційних фінансових інструментів на ринкову ситуацію, порушення законодавчих вимог про прозорість угод і достатність власного капіталу, що неминуче підвищує ризики фінансових операцій загалом; впровадження механізмів регулювання ризиків, спрямованих на стримування екстремальної волатильності, попередження перегріву фінансових ринків, мінімізацію стимулів прийняття надлишкових ризиків; розвиток інфраструктури оцінки ризиків за рахунок підвищення доступності і якості відповідної інформації для аналізу; забезпечення міжчасового (intertemporal risk sharing) та перехресного (cross-sectional risk diversification) управління ризиками; запобігання негативним фінансовим ефектам, блокування каналів фінансового «інфікування» світовим національного ФС;

трансформації забезпечення активів у ФС – трансформація низьколіквідних активів (скажімо, іпотечних кредитів) в цінні папери, які можуть бути реалізованими на фінансовому ринку; перетворення первинної дохідності активів у ринкову дохідність сек'юритизованих інвестиційних пакетів; удосконалення механізмів розв'язання спорів;

трансформації ринкового, конкурентного, економічного, інформаційного, інституціонального, організаційного, технологічного середовищ функціонування ФС:

аутсорсинг окремих елементів діяльності;

інтеграція в Єдиний європейський платіжний простір (Single European Payment Area (SEPA));

«платформізація» банкінгу, коли діючі банки і стартапи стратегічно змінюються, стаючи банкінг-платформами, на кшталт Amazon – найбільшої торговельної онлайн-платформи світу;

перетворення конкуренції з економічного явища в політичне, коли держави забезпечують привілеї своїм національним монополіям; послаблення олігополії банківського сектору для зниження концентрації ризиків найбільшими банками, демонополізація ФС; підвищення ролі фінансової інтеграції у формуванні конкурентного середовища в ФС;

переважна здатність порівняно з зарубіжними ФС перерозподіляти зовнішні і внутрішні фінансові ресурси на економічне зростання з мінімальними витратами і ризиками, експортувати фінансові послуги і продукти, використовувати національну валюту в міжнародному фінансовому обігу; захист і посилення конкурентного середовища;

розвиток *партисипативного фінансування (participative financing)*, яке передбачає можливість використання фінансових ресурсів держави, місцевих громад, бізнесу та інститутів громадянського суспільства; кредитування через АТМ (з цифровим підписом позичальника);

зміна системи продажів; зростання віртуалізації функціонування ФС, розвиток електронних фінансових ринків, ринків електронних фінансових послуг та електронних грошей; перетворення телекомунікативних і інформаційних технологій у чинник створення інфраструктури фінансового ринку, прискорення фінансових операцій і, водночас, нестабільності фінансової системи; впровадження *високочастотного трейдингу (high-frequency trading)* – основної форми алгоритмічної торгівлі на фінансових ринках, де сучасне обладнання і алгоритми використовуються для швидкої (частки секунди) торгівлі цінними паперами; зростання продуктивності праці в ФС;

зближення фінансової та інформаційної сфер діяльності інститутів ФС, створення нового *інформаційно-фінансового простору*;

розширення впровадження безконтактних (PayPass, payWave); мобільних точок продажів m-Pos (Square) і хмарних (iTunes + карта) технологій; додатків роздрібних компаній (Starbucks); P2P кредитування (peer-to-peer lending); крипто-валют;

ринкова трансформація інформації про підприємства-емітентів, брокерські й інвестиційні компанії в ціни акцій, облігацій і похідних цінних паперів; розширення використання *блокчейна (blockchain)* – великої бази даних, де містяться всі транзакції, які відбувались будь-коли, і всі дані біткойн- гаманців, що існували будь-коли;

забезпечення абсолютного імператива безпеки платежів і операцій і пропорційної адаптації норм і регламентів до розвитку *fintechs* для гарантування захисту клієнтів і запобігання впливу негативних наслідків на фінансову стабільність;

трансформації державного і корпоративного контролю фінансових потоків – зміна пріоритетів контролю фінансових відносин і фінансових ресурсів, розробка індикаторів контролю фінансових потоків для оцінки траєкторії стійкого розвитку бізнесу. Теорія трансформації корпоративного контролю фінансових потоків базується на *гіпотезі «ефективності фінансових відносин»*, спрямованій на усунення *«деформації інтересів і відносин»*, підвищення результативності зростання вартості компанії і стійкості траєкторії розвитку бізнесу, потенціалу соціальних інвестицій для регіону і суспільства загалом[22].

Водночас, трансформується й природа багатьох складових елементів фінансової глобалізації[23, с.5]: фінансових потоків, які в рамках придбання або участі у банківському капіталі, кваліфікуються як прямі інвестиції, тобто операції, що не збільшують борги; вивіз капіталу стає формою участі, а не формою фінансових вимог; процес фінансової консолідації здобуває подальших форм за рахунок експансії на нових ринках, а останні перетворюються на системний елемент глобальної мережі перехресного володіння активами та зобов'язаннями тощо. Така трансформація створює ряд позитивних моментів.

Трансформаційні процеси в глобальному фінансовому просторі визначають базовий тренд розвитку світового банківського ринку і вектор макроекономічних перетворень у національних господарських комплексах, що зумовлює необхідність нового інституціонального вирішення еволюційних проблем економічного розвитку. З одного боку, ці процеси сприяють широкому використанню раніше недоступних можливостей для національного банківського сектору, а з іншого – трансформаційна парадигма неминуче вимагає значної урегульованості внутрішньої фінансової політики. У цьому зв'язку зростає значущість екзогенних і ендогенних чинників, що зумовлюють умови функціонування національного банківського сектору і є детермінантами його конкурентоспроможності[24].

Використовуючи *інституціональний підхід* до аналізу об'єктів трансформації, можна виокремити дві групи інституціональних трансформацій, *трансформацію формальних інститутів* і *трансформацію неформальних інститутів* (табл.1).

Таблиця 1

Зміст інституціональних трансформацій	
Трансформація формальних інститутів	Трансформація неформальних інститутів
Трансформація законів	Трансформація корпоративної культури
Трансформація конкурентних ринків	Трансформація культурного впливу
Трансформація інтелектуальних кластерів	Трансформація конфесіональних особливостей
Трансформація процесів мобілізації ресурсів	Трансформація домінуючих коаліцій
Трансформація корпоративних рішень	Трансформація соціальних мереж

Джерело: [25]

Можна вести мову й про здійснення комерційним банком *троїстої трансформації* – капіталу, строків і ризиків.

Поряд із з'ясуванням сутності трансформаційних процесів у ФС національної економіки важливого значення набуває класифікація їх різновидів, оскільки їх чітке визначення сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень при розробці сценаріїв необхідної трансформації.

Авторське бачення класифікаційних ознак та різновидів трансформації ФС національної економіки представлені в табл.2.

Таблиця 2

Класифікація різновидів трансформації фінансового сектору економіки	
Класифікаційна ознака	Різновиди трансформації
Рівень, на якому відбуваються зміни	мегатрансформація, метатрансформація, макротрансформація, мезотрансформація, мікротрансформація
Тип	умов функціонування, ролі фінансового сектору в національній економіці, інтересів, економічних відносин, інституту власності, функцій, інституціональної структури, бізнес-моделей, пріоритетів, цінностей, глобального фінансового капіталу, фінансів на макrorівні, організаційна та корпоративних структур, параметрів функціонування, зайнятості, застосовуваних технологій; конкурентного середовища, державного і корпоративного контролю фінансових потоків, міжсегментної інтеграції, системи бухгалтерського обліку і звітності, валютного регулювання, забезпечення активів, державного і корпоративного контролю фінансових потоків; ринкового, конкурентного, економічного, інформаційного, інституціонального, організаційного, технологічного середовищ
Передумови	викликана внутрішніми чинниками, викликана зовнішніми чинниками
Задіяні ресурси	інтенсивна, екстенсивна
Отримані результати	кількісна, якісна, мішаного характеру
Прояв	часова, просторова, структурна
Векторність	перманентна (в рамках обраного вектора трансформації), дискретна (зміна вектора трансформації)
Поступальність	одноразова, динамічна
Швидкість перетворень	швидка, прискорена, повільна
Темпи і масштаби змін	епізодична, безперервна; еволюційна, модернізаційна, революційна; спонтанна

Час змін	ретроспективна, поточна, перспективна; тривала, короткострокова
Наслідки	прогресивна (позитивна), регресивна (негативна)
Спрямованість	спрямована на досягнення фінансових цілей; спрямована на досягнення нефінансових цілей
Прогнозованість	прогнозована, непрогнозована
Характер змін	конструктивна (сприяє зростанню результуючих показників функціонування фінансового сектору), консервативна (закріплює попередні зміни), деструктивна (сприяє занепаду), стагнаційна
Використання можливостей	пов'язана із забезпеченням повного/ефективного використання наявних можливостей; пов'язана із нарощуванням можливостей; пов'язана зі створенням якісно нових можливостей
Тип економіки	індустріальна, постіндустріальна, цифрова
Ступінь циклічності	оборотна (циклічна), необоротна
Нагальність	та, що не має підстав; та, що зріє; назріла; неминуча
Реальність	реальна, імітаційна
Схожість	однотипна, специфічна
Обов'язковість	обов'язкова, необов'язкова
Сегмент	банківського обслуговування, мікрофінансування, страхових послуг, спільного інвестування, сукупності сегментів
Функції управління	аналізу, планування, організації, мотивації, контролю
Зв'язок з іншими секторами економіки	внутрішньосистемна, системна, міжсистемна, інтеграційна
Тип інститутів	формальних інститутів, неформальних інститутів
Ступінь зрушень	кардинальна, суттєва (істотна, глибока), помірна, несуттєва
Ступінь поширення	локальна, сферна, повномасштабна (всеохоплююча); інституційна, інфраструктурна, організаційна, функціональна, інституційно-функціональна, процесна
Рівень управління	глобальна, міждержавна, національна, регіональна, галузева, фінансових інститутів
Форма перетворень	традиційна, інноваційна, безпрецедентна
Тип фінансових інститутів	існуючих фінансових інститутів, знову створюваних фінансових інститутів
Характер	поступальна, форсована, радикальна, фундаментальна, поступова, кумулятивна
Чинники	ресурсна, факторна, ресурсно-факторна
Керованість	керована, некерована
Рівень прояву	однорівнева, багаторівнева
Вплив на об'єкти і суб'єктів	пряма, опосередкована
Очікуваність	очікувана, неочікувана
Повернення в попередній стан	зворотна, незворотна
Ефективність реалізації	ефективна, неефективна

Джерело: Складено автором

Розвиток інститутів спричиняє трансформацію господарюючих суб'єктів. Говорячи про принципи розвитку інститутів, необхідно добиватися і їх комплементарності. При запровадженні нових інституціональних форм не можна не враховувати їх неминучого впливу на вже існуючі інститути і небезпеку виникнення інституціональних розривів з притаманними їм відторгненням, спотворенням нових правил і консервацією половинчастих реформ. Відтак, ґрунтовні реформи не можуть здійснюватися в одній, відносно вузькій сфері. Необхідно враховувати час адаптації нового інституту[25].

Поглиблення теоретико-методологічних засад трансформаційних процесів передбачає акцентування уваги й на понятті «**трансформаційний мотив**», який зумовлює цілі, що

виникають в процесі змін (чим правильніше суспільством розуміються цілі і завдання трансформації, тим менш ймовірно відхилення в процесі змін), забезпечує трансформаційні переміни, народжується виключно в самій соціально-економічній системі.

Достеменному визначенню сутності трансформаційних процесів у ФС національної економіки сприятиме також чітке визначення його трансформаційного потенціалу. На наш погляд, під **трансформаційним потенціалом ФС** слід розуміти:

- міру здатності ФС виконувати завдання, що забезпечують досягнення поставленої трансформаційної мети, реалізацію програми трансформаційних змін;
- сукупність матеріальних, фінансових, трудових, інтелектуальних й інформаційних ресурсів, функціональних сфер діяльності, рушійних сил, що зумовлюють якісні зміни в його функціонуванні і розвитку;
- швидкість або обтяженість адаптації (формування резерву адаптації) ФС до необхідних змін, що визначається ступенем його досягнутої функціональної спроможності;
- спроможність ФС протистояти потенційно можливим деформаціям і негативним трансформаційним викликам.

На підставі аналізу зазначених елементів можна з'ясувати готовність і спроможність ФС до стратегічних перетворень.

При цьому слід розрізняти трансформаційний потенціал основного, фінансового, інтелектуального і людського капіталів, ринкової інфраструктури; виробничий, соціальний, інвестиційний, інноваційний, підприємницький, технологічний, маркетинговий, управлінський та споживчий, а також загальний, реалізований і нереалізований, фактичний і стратегічний трансформаційні потенціали ФС національної економіки.

Трансформаційний потенціал ФС значною мірою зумовлюється цілеспрямованістю і взаємоузгодженістю його взаємодіючих сегментів, а також раціональністю його структури.

Водночас, слід брати до уваги і граничну норму трансформації між різними фінансовими активами і часом трансакцій, необхідним для споживання, яка за оптимальної рівноваги дорівнює альтернативній дохідності відповідного фінансового інструменту.

Трансформація ФС за наявності в ній внутрішніх протиріч включає множинність тенденцій, альтернатив, перспектив, що конкурують між собою.

Глибшому розкриттю сутності трансформації ФС сприяє визначення її меж і стадій. Зокрема, висловлюється думка, що змістовним підсумком і моментом (часовим періодом) завершення власне трансформації є досягнення стану економіки і суспільства, який задовольняв би таким критеріям, як досягнення внутрішньої збалансованості економічних і соціальних процесів; забезпечення стійкого зростання економіки; нормалізації процесів капіталотворення; формування несуперечливої системи інститутів, що регулюють соціальні й економічні процеси[26, с.9].

Межею трансформації ФС, на наш погляд, є **досягнення його оптимальної частки в національній економіці, інтервал ступеня його якісної визначеності, а також ступінь самодостатності ФС та всіх його складових.**

В літературі посилаються на існування таких чотирьох основних етапів трансформаційного циклу[27]: безпосередньої трансформації, інтерформації⁶, інтоформації⁷, посттрансформаційного стану.

В свою чергу трансформаційні процеси в ФС національної економіки, на наш погляд, можна поділити на такі **трансформаційні стадії**: відносної рівноваги функціонування ФС; порушення рівноваги функціонування ФС, вичерпання внутрішнього потенціалу розвитку; структурування, пов'язаного з заміною непрацюючих механізмів функціонування ФС, спрямуванням вивільненого при цьому трансформаційного потенціалу на формування і розвиток нових механізмів; досягнення якісно нового стану ФС.

Причому трансформація може здійснюватись різними темпами, з різним баченням участі держави в перетвореннях. А відтак, правомірно говорити про **трансформаційні переходи**, тобто зміну фаз відносної рівноваги сектору і фаз заміни, або трансформації сектору, виражених у часових показниках.

⁶ Інтерформація – етап нестійкого та невизначеного стану.

⁷ Інтоформація – період набуття нової стійкості, нової форми.

При цьому, на наш погляд, з огляду на можливість нерезультативних/недієвих трансформаційних змін слід вести мову і про **значну відмінність між поставленими цілями і реально отриманим результатом, трансформаційну нестабільність, трансформаційне падіння** чи навіть **трансформаційну кризу**.

Причому трансформаційна нестабільність зумовлюється нерівномірністю регресу старої і прогресу нової систем.

Водночас, слід мати на увазі, що швидка і рішуча відміна на формальному рівні наявних теоретичних постулатів та інших детермінант, які координують соціально-економічну поведінку індивідів, без висунутої нової й адекватної для суспільства шкали цінностей спричиняє **трансформаційну пастку**.

Суб'єктно-об'єктна структура інституціонального механізму трансформації ФС національної економіки являє собою сукупність: суб'єкта управління трансформацією – держава в особі загальнодержавних і регіональних органів влади, місцеві органи влади; об'єкта трансформації – ФС як система та його окремі сегменти; способів трансформації – конкретні методи, прийоми і інструменти інституціонального впливу на ФС, зворотні об'єктно-суб'єктні зв'язки, що дозволяють відстежувати ефективність вжитих заходів.

Важливе значення у визначенні сутності трансформації ФС національної економіки належить з'ясуванню принципів такої трансформації як узагальнених керівних положень, за дотримання яких у ФС відбуваються трансформаційні зміни.

Висновки. Таким чином, з'ясування природи трансформаційних процесів у ФС національної економіки передбачає визначення сутності та різновидів трансформації/трансформаційних процесів й векторів і форм їх прояву, їх закономірностей та особливостей; чинників, що зумовлюють трансформаційні процеси; трансформаційного потенціалу ФС; трансформаційного циклу, інтенсивності трансформаційних змін і меж трансформації, її періоду і стадій, трансформаційних переходів; трансформаційних шоків, трансформаційної нестабільності, трансформаційного падіння, трансформаційної кризи, трансформаційної пастки. А відтак, розглянута проблематика потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Література

1. Коваленко, Ю. М. Роль і функції фінансового сектора в економіці [Текст] / Ю. М. Коваленко // Економічний вісник університету : зб. наук. праць учених і аспірантів ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – 2012. – Вип. 18/3. – С.130-135.
2. Решетило, В. П. Синергетика потенційного й актуального в становленні і розвитку інституційних систем [Текст] / В. П. Решетило // Економічна теорія. – 2006. – № 1. – С. 24 – 40.
3. Assa, J. Financialization and its consequences: the OECD Experience [Text] / J. Assa // Finance Research. – 2012. – Vol. 1, № 1. – P. 35–39.
4. Beck, T. Finance, inequality, and poverty: Cross-country evidence [Text] / Thorsten Beck, Asli Demirguc-Kunt, Ross Levine // NBER Working Paper № 10979. – 2004. – December. – 47 p.
5. Financialization and the World Economy [Text] / ed. Gerald A. Epstein. - Edward Elgar Publishing, 2005. – 440 p.
6. Krippner, G. R. Financialization of the American Economy [Electronic resource] / Greta R. Krippner. – Available at: <https://economicsociologydotorg.files.wordpress.com/2015/01/the-financialization-of-the-american-economy.pdf>
7. Dore, R. Financialization of the global economy [Electronic resource] / Ronald Dore. – Available at: <https://myweb.rollins.edu/rlairson/seminar/financeglb.pdf>.
8. Kotz, D. M. Neoliberalism and Financialization [Electronic resource] / D. M. Kotz . – Available at: http://people.umass.edu/dmkotz/Neolib_and_Fin_08_03.pdf. – P. 13–16.
9. Єщенко, П. Фінансiалiзацiя у водовертi глобальної економіки [Текст] / П. Єщенко, Н. Самко. – К. : Знання України, 2016. – 355 с.
10. Радзiєвська, С. Глобальна криза, фiнансiалiзацiя i технологiчний розвиток [Текст] / С. Радзiєвська // Мiжнародна економічна політика. – 2016. – № 1. – С.126-157.
11. Черникова, Л. И. Финансовые трансформации в экономических системах: методы измерения и адаптивные инструменты [Текст] : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.10 / Л. И. Черникова. – Москва, 2013. – 50 с.
12. Стеблякова, Л. П. Трансформация экономических систем: теория и практика [Текст] : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.01 / Л. П. Стеблякова. – Москва, 2010. – 54 с.
13. Евдокимова, Т. В. Трансформация роли финансового сектора в экономике США в начале XXI века [Текст] : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 / Т. В. Евдокимова. – Москва, 2015. – 178 с.
14. Алексєєнко, Л. М. Інституціональна трансформація просторових фінансових інновацій [Текст] / Л. М. Алексєєнко, Г. М. Лацк // Фiнанси України. – 2012. – № 8. – С. 69-77.
15. Андрoнoвa, Н. Э. Воздействие финансовой глобализации на трансформацию мировой финансовой архитектуры и проблемы участия России в этих процессах [Текст] : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.14 / Н. Э. Андрoнoвa. – Москва, 2014. – 48 с.
16. Аманова, М. Д. Воздействие глобальных трансформационных процессов на развитие финансовых отношений современного общества [Текст] / М. Д. Аманова // Экономика и современный менеджмент: теория и практика. – 2015. – № 56. – С.120-127.

17. Финансовые стратегии модернизации экономики: мировая практика [Текст] / под ред. Я. М. Миркина. – Москва : Магистр, 2014. – 496 с. – 406 с.
18. Коваленко, Ю. М. Інституціоналізація фінансового сектору економіки [Текст] : монографія / Ю. М. Коваленко. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2013. – 608 с.
19. Menkhoff L. Financial Market Drift: Decoupling of the Financial Sector from the Real Economy? [Text] / Lukas Menkhoff, Norbert Tolksdorf. - Berlin – Heidelberg : Springer-Verlag, 2001. – P. 58-63.
20. Миргородская, Е. О. Эволюция финансового капитала в условиях глобализации [Текст] : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.01 / Е. О. Миргородская. – Москва, 2007. – 50 с.
21. Білорус, О. Г. Політекономія світ-системи фінансово-економічного глобалізму: нові тенденції та закономірності розвитку глобального фінансового сектору [Текст] / О. Г. Білорус // Фінанси України. – 2015. – № 6. – С. 7-14.
22. Кукукина, И. Г. Методология и инструментарий управления финансовыми потоками в условиях трансформации корпоративного контроля [Текст] : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.10 / И. Г. Кукукина. – Иваново, 2011. – 44 с.
23. Козюк, В. Глобальна фінансова консолідація: наслідки для формування глобально-центричної моделі фінансової стабільності [Текст] / В. Козюк // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1. – С. 3-10.
24. Павлова, Е. Е. Конкурентоспособность российского банковского сектора: базовые составляющие и способы оценки [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10 / Е. Е. Павлова. – Ростов-на-Дону, 2008. – 31 с.
25. Маркелов, А. Ю. Трансформация фирмы в процессе развития институтов современной экономики: теория, методология, практика [Текст] : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.01 / А. Ю. Маркелов. – Саратов, 2009. – 33 с.
26. Москвцев, В. В. Дialeктика экономических реформ в России [Текст] : монография. – Тамбов : ТГУ, 2006. – 372 с.
27. Трансформаційна економіка [Текст] / за ред. В. С. Савчука, Ю. К. Зайцева. – К. : КНЕУ, 2006. – 612 с.

Стаття надійшла до редакції 24.07.2017

© Барановський О. І.

References

1. Kovalenko, Yu. M. (2012). Rol i funktsii finansovoho sektora v ekonomitsi. Ekonomichnyi visnyk universytetu, 18/3, 130-135.
2. Reshetylo, V. P. (2006). Synerhetyka potentsiinoho i aktualnoho v stanovlenni i rozvytku instytutsciinykh system. Ekonomichna teoriia, 1, 24 – 40.
3. Assa, J. (2012). Financialization and its consequences: the OECD Experience. Finance Research, 1, 35–39.
4. Beck, T., Demirguc-Kunt A., & Levine, R. (2004). Finance, inequality, and poverty: Cross-country evidence. National Bureau of Economic Research Working Paper, 10979, 47.
5. Epstein G. (Ed.). (2005). Financialization and the World Economy. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
6. Krippner, G. Financialization of the American Economy. Available at: <https://economicsociologydotorg.files.wordpress.com/2015/01/the-financialization-of-the-american-economy.pdf>
7. Dore, R. Financialization of the global economy. Available at: <https://myweb.rollins.edu/tlairson/seminar/financeglb.pdf>
8. Kotz, D. M. Neoliberalism and Financialization. Available at: http://people.umass.edu/dmktotz/Neolib_and_Fin_08_03.pdf. – P. 13–16
9. Yeshchenko, P., & Samko, N. (2016). Finansializatsiia u vodoverti hlobalnoi ekonomiky. Kyiv: Znannia Ukrainy.
10. Radzievska, S. (2016). Globalna kryza, finansializatsiia i tekhnolohichni rozvytok. Mizhnarodna ekonomichna polityka, 1, 126-157.
11. Chernikova, L. I. (2013). Finansovye transformatsii v ekonomicheskikh sistemakh: metody izmereniia i adaptivnye instrumenty: avtoref. dys. d-ra. ekon. nauk: 08.00.10. Moskva, 50.
12. Stebliakova, L. P. (2010). Trasformatsiia ekonomicheskikh sistem: teoriia i praktika: avtoref. dys. d-ra. ekon. nauk: 08.00.01. Moskva, 54.
13. Yevdokimova, T. V. (2015). Transformatsiia roli finansovogo sektora v ekonomike SSHA v nachale XXI veka: dis. kand. ekon. nauk : 08.00.14. Moskva, 178.
14. Alekseienco, L. M., & Latsyk, G. M. (2012). Instytutionalna transformatsiia prostorovykh finansovykh innovatsii. Finansy Ukrainy, 8, 69-77.
15. Andronova, N. Ye. (2014). .Vozdeistvie finansovoi globalizatsii na transformatsiiu mirovoi finansovoi arkhitektury i problem uchastiia Rossii v etikh protsessakh: avtoref. dys. d-ra. ekon. nauk: 08.00.14. Moskva, 48.
16. Amanova M. D. (2015). Vozdeistvie globalnykh transformatsionnykh protsessov na razvitie finansovykh otnoshenii sovremennoho obshchestva. Ekonomika i sovremennyi menedzhment: teoriia i praktika, 56, 120-127.
17. Mirkina, Y. M. (Ed.). (2014). Finansovye strategii modernizatsii ekonomiki: mirovaia praktika. Moskva: Magistr.
18. Kovalenko, Y. M. (2013). Instytutstyalizatsiia finansovoho sektoru ekonomiky. Irpin: Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy.
19. Menkhoff, L., & Tolksdorf, N. (2001). Financial Market Drift: Decoupling of the Financial Sector from the Real Economy? Berlin – Heidelberg : Springer-Verlag
20. Mirgorodskaya, Ye. O. (2007). Evoliutsiia finansovogo kapitala v usloviakh globalizatsii : avtoref. dys. d-ra. ekon. nauk: 08.00.01. Moskva, 50.
21. Bilorus, O. H. (2015). Politekonomiia svit-systemy finansovo-ekonomichnoho hlobalizmu: novi tendentsii ta zakonmirnosti rozvytku hlobalnogo finansovoho sektoru. Finansy Ukrainy, 6, 7-14.
22. Kukukina, I. G. (2011). Metodologiya i instrumentarii upravleniia finansovymi potokami v usloviakh transformatsii korporativnogo kontroliia : avtoref. dys. d-ra. ekon. nauk: 08.00.10. Ivanovo, 44.
23. Kozziuk, V. (2009). Hlobalna finansova konsolidatsiia: naslidky dlia formuvannia hlobalno-tsentrychnoi modeli finansovoyi stabilnosti. Galytskyi ekonomichnyi visnyk, 1, 3-10.
24. Pavlova E. E. (2008). Konkurentosposobnost rossiyskogo bankovskogo sektora: bazovye sostavliaiushchie i sposoby otsenki: avtoref. dys. kand. ekon. nauk : 08.00.10. Rostov-na-Donu, 31.
25. Markelov, A. Yu. (2009). Transformatsiia firmy v protsesse razvitiia institutov sovremennoi ekonomiki: teoriia, metodologiya, praktika: avtoref. dys. d-ra. ekon. nauk: 08.00.01. Saratov, 33.
26. Moskovtsev, V. V. (2006). Dialektika ekonomicheskikh reform v Rosii. Tambov: TSU.
27. Savchuk, V. S., & Zaytsev, V. K. (Eds.). (2006). Transformatsiiana ekonomika. Kyiv: KNEU.

Received 24.07.2017

© Baranovskyi O. I.